

Polska femininiteter – globala idéer

KARIN SÖDERHOLM LINDELÖF är doktorand i etnologi vid Baltic and East European Graduate School (BEEGS), Södertörns högskola, samt etnologiska institutionen, Stockholms universitet. Hennes avhandling bär arbetsnamnet Könsidentiteter och könsskapande bland unga kvinnor i dagens Polen.

hur formas de möjliga femininiteterna eller "sätten att vara kvinna," bland unga välutbildade kvinnor i Polen idag, av globala – eller transnationella – strömningar, idéer och rörelser som t.ex. feminismen eller anti-globaliseringsrörelsen? Talar unga polska kvinnor om sig själva som en del av världssamfundet och den europeiska gemenskapen? Hävdar de en universell Kvinnlighet eller betonas nationella särdrag i deras egna konstruktioner av det feminina? Artikeln kretsar kring frågor som dessa, och bygger på intervjuer och observationer från mitt fältarbete i Gdansk-området i norra Polen, sommaren och hösten 2001.

GLOBALA RÖRELSE: FEMINISM, ANTI-GLOBALISERING, VEG(ETARI)ANISM

Feministiska tankar och idéer dyker ideligen upp i intervjuerna med de unga kvinnorna. De är välutbildade, urbana och internationellt orienterade – och betraktar sin egen framtid i termer av intressanta (och förhoppningsvis välbetalda) jobb. De ser sig själva som blivande kompetenta yrkeskvinnor (dock inte nödvändigtvis "karriärkvinnor"!) med resor, personlig frihet, och i kraft av detta en självklart jämställd position i förhållande till män. Det är emellertid bara en av dem, Monika, som uttryckligen säger sig vara feminist och jämställdhetskämpe. Här berättar hon om hur hennes mamma, som är högutbildad egenföretagare, alltid har varit en förebild för henne:

Monika: Min mamma är en riktig arbetstyp, hon har alltid sagt till mig att jag måste kunna försörja mig, jag får *inte* bli beroende av en man. Jag har *hela tiden vetat*, ända från början... så länge

jag kan komma ihåg, att jag ska... du vet, gå ut *skolan*, sedan gå *gymnasiet*, sedan *plugga vidare*, och sedan ska jag *jobba* – *da-da-da-da-da*. Och jag visste det, jag hade aldrig nån tanke på att jag kanske skulle bli hemmafru eller nåt. Jag har *aldrig* ens tänkt tanken. Och min mamma har alltid jobbat och hon har gjort karriär och hon har alltid känt att min pappa var stolt över henne. Vilket visade sig vara *falskt*, nu i år, när han sa till henne att hon alltid har varit *för* bra. Du vet, det har gått *för bra* för henne. Och då blev jag en riktig feminist, faktiskt! Jag tror att det kanske var för att jag tyckte det var orättvist...

Monika säger att hon är en "populist-feminist," som går igång på alla de orättvisor som rapporteras i massmedia, eller på föräldragenerationens ojämställda relationer, som i citatet ovan. Hon läser också mycket om feminism, går på föredrag och vill lära sig mer. Däremot verkar hon sällan anlägga samma feministiska analys på sin egen omgivning, kamratgänget, universitetet osv. Kanske är det för att Monika själv är en ganska dominant och självsäker person, som har lätt att hävda sig i olika sociala situationer – ett slags "bidrottning" som, trots sina goda intentioner, inte ser de tysta (tystade?) tjejjerna omkring sig (jfr Kanter 1977)?

De andra unga kvinnorna i studien är inte uttalade feminister – ibland snarare anti-feminister, som några av dem säger – även om feministiska influenser tydligt lyser igenom i deras uttalanden. När de själva uttryckligen tar avstånd från feminismen handlar det också snarare om en *annan* förståelse av feministbegreppet, än den som t.ex. figurerar i den *svenska* jämställdhetsdebatten. Feminism som något som kopplas till de kommunistiska jämställdhetsidealen med kollektiv likriktning och kroppens averotisering (se exempelvis Butler 1996:72:74), eller feminism som ett högljutt, skrikande, revolutionärt

gnäll som ingen vettig människa orkar lyssna till eller befatta sig med. De unga kvinnornas vardagliga analyser av kön, så som de kommer till uttryck i intervjusamtalen, är emellertid ytterst mångtydiga och man märker att det är många olika diskurser i omlopp samtidigt. Här pågår en verklig kamp om betydelser och meningstillskrivning – om vilka tankar kring kön och kvinnors sociala och kulturella underordning som överhuvudtaget är möjliga att tänka eller ge luft åt (jfr Laclau & Mouffe 1985:112). För att visa prov på detta korsdrag av idéer, influenser och meningssystem kommer här ett längre utdrag ur en intervju med Ewa, en av huvudinformerarna:

Ewa: (suckar) Fast... (kort paus) Vet du, ja, jag tänker att det är kanske sant att man, att män och kvinnor tänker på helt olika sätt. När jag var *yngre* så tänkte jag att jag... t.ex., inte tyckte om kvinnliga författare, jag tänkte "Fy, dom kan inte skriva, dom *kan* inte skriva, dom *vet* inte hur man skriver, det är... totalt *tråkigt* det dom skriver" (fnissar till, lite urskuldande). Och det är kanske på det sättet kvinnor *tänker*, dom tänker hela tiden på samma *sak*. Och *jag* som kvinna och *anti-feminist* (fnissar till) jag tycker att man *bör* inte tänka på det sättet, att det är några skillnader mellan könen och... osv., att någon är *diskriminerad* osv., det är *dumt*, tycker jag. Så jag tycker att... det är inte *viktigt* när jag tänker på... en människa, *tittar* på en människa, det är totalt oviktigt om hon eller han är mer manlig eller mer kvinnlig, det är vilken *person* han är... vilka intressen han har, om hon är, eller han är intelligent eller *inte*, inte... (suckar) Därför att jag tror att... (kort paus medan hon tänker) om man *exponerar* sin kvinnlighet... så, jag har alltid, jag tänker alltid på om man har nånting *inre*, nånting intressant, därför att det är lite... det är lite (skrattar till) sådär, tycker jag.

Karin: Mm... hur då *sådär*?

Ewa: Mm... jag *vet* inte, för att det är väldigt... jag känner väldigt många kvinnor som ser väldigt bra ut, dom är *vackra* och dom sminkar sig bra och har bra kläder, men dom har

ingenting att säga, *ABSOLUT* ingenting! Det finns naturligtvis undantag, men om man börjar sminka sig när man är sexton år, då borde man kanske koncentrera sig på andra saker, läsa bra böcker... och tidningar och... ha bra intressen, gå på teatern, på bio osv. Men om man bara tänker på att sminka sig, så är det... alltså det är... vad *tråkigt* det är, vilket slags människa kan det bli av detta? Så... ja, jag vet inte... å andra sidan, om man tänker att man t.ex. inte kan få jobb därför att man är så *kvinnlig*, och det är ju så hela diskussionen ser ut, inte bara i *Polen*, tror jag, men också i Sverige, att kvinnor är *diskriminerade* på arbetsmarknaden, så tänker dom "Vad *dumt*, varje människa har samma chans" (lite tillgjord röst). Men det är... problemet är bara att vi *faktiskt* har biologiska *hinder* som gör att vi inte kan arbeta, för vi måste ha *barn*. Och det är... man måste kanske tänka på *såna* saker, att man *vill*... jag vet inte... (kort paus). Nej, jag är *anti-feminist* och om någon säger "Åh jag är kvinnlig", då tänker jag "*oups!*", då kanske (skrattar till) man måste... betrakta den personen lite... och tänka efter om den personen har nånting att säga, nånting *annat* än bara "Jag är kvinna, jag ser bra ut." För, det är så att man *letar* efter såna människor som är intressanta, som man har nånting att säga och... prata med. (...) Men feministerna, dom säger hela tiden att "Det är *orättvist!*" (fnissar) "Vi är *diskriminerade*", det är inte *så*! För att, jag tror att dom tänker på fel *sätt*. Man bör inte tänka på vilka *fel* man har, men att tänka "Aha, dessa saker måste vi göra, det är kanske bra... att vänja sig vid nya omständigheter på arbetsmarknaden, osv.", inte tänka "Ja... det är så orättvist, män har det bättre och... jag ska gråta..." och inte göra nånting åt sig *själv*.

Karin: Nä... (tyst)

Ewa: Men man måste *veta* att det just finns skillnader, och det är så att vi är beroende av biologi och psykologi... och vi kan inte *påverka* det ibland. Och... det är just... det är så det är, det är ingenting att *kämpa* mot, faktiskt.

Vi pratar vidare om eventuella skillnader mellan kvinnor och män. När jag föreslår en socialkonstruktivistisk syn på kön, tar Ewa emot detta som en fantastisk utopi, men som hon i realiteten ser som omöjlig,

eftersom detta med kön är så "*naturligt*" och inte "*lönar* sig att kämpa emot," som hon säger. Samtidigt blir det uppenbart att hon trots allt är influerad av ett mer processuellt sätt att betrakta kön. T.ex. har hon en stark tilltro till möjligheten att påverka barnen och de kommande generationerna i en mer jämställd och mindre könsuppdelad riktning. De olika förståelserna av kön – och hennes egen femininitet, hennes sätt att vara kvinna – gnider mot varandra och är aldrig mer än tillfälligt fixerade (jfr Laclau & Mouffe 1985:110f). Detsamma gäller jämställdhetsförståelserna och den emancipatoriska ideologi som Ewa – trots sitt avståndstagande från Feminismen – alltså ändå artikulerar. Efter att ha diskuterat frågan om kön och jämställdhet fram och tillbaka med sig själv och mig sammanfattar hon så, med viss tvekan, sin uppfattning och sina förhoppningar inför framtiden:

Ewa: Jag har kanske fel, men jag... tror att det inte är bra att skrika hela tiden, att det finns såna stora *skillnader* [mellan könen], och att det är bra att arbeta i, i sitt *hem*, sitt eget hem, och, och försöka att skapa dessa nya möjligheter, skapa en ny människa, som inte tänker på sig som en *man* eller en *kvinna*, utan som en *människa*, bara... som har olika roller och måste göra olika saker, det är just det.

En annan av de unga kvinnorna, Marta, är influerad av rörelser som anti-globaliseringsrörelsen (Attac), miljörörelsen och djurrättsrörelsen. Hon nämner en gång i förbifarten att hon är vegetarian, "det kanske är intressant för dig att veta", och sedan forsar orden ur henne när hon berättar om allt som hör ihop med detta ställningstagande. För henne är det självklart, förstår jag, att ekologiskt tänkande, djurrätt, veganism eller vegetarianism, motstånd mot den ekonomiska globaliseringen, kommersialisering och USA-im-

perialism, är intimt sammankopplade och egentligen sidor av samma mynt. Men vidden av det hela inser jag först senare. En eftermiddag när Marta och jag, båda hungriga efter en lång dag på universitetet, passerar McDonald's vid pendeltågstationen och jag föreslår att vi ska gå in, säger hon bara helt lugnt: "Men Karin, jag är ju vegetarian, så jag äter inte på

McDonald's." Jag förstår först inte vad hon menar, utan säger "Ja, men de har ju vegetarisk mat också," innan jag vid en blick på henne inser att för Marta är McDonald's så mycket mer än bara ett snabbmatställe. Plötsligt skäms jag där jag går i min svarta skinnjacka, med en mage som hungrar efter McChicken och Coca-Cola Light.

POLEN I VÄRLDEN, POLEN I EUROPA

I Martas berättelse om hennes ekologiska och djuretiska hållning artikuleras också en viss syn på hemlandet Polen i förhållande till andra länder, framför allt till "Väst". Så här säger hon t.ex. angående möjligheterna att följa sin ambition om att bara äta ägg från frigående höns:

Marta: Det är också lite svårt för människor... Vi i Polen börjar just nu vänja oss vid att markera produkter att de är genädrade eller att ägg kommer från frigående höns. Men man måste vara väldigt uppmärksam för att märka det eller man måste fråga efter det, för man [de i butiken] tänker inte på att markera allt detta.

Intressant här är att notera hur Marta beskriver Polen som något efterblivet, som inte har kommit lika långt, som t.ex. Skandinavien. Polen är ju ett land som till stor del har försörjt sig på småskaligt jordbruk, där frigående höns torde vara vanligt.

Kanske är "alla" polska ägg s.k. sprätt-ägg eller kommer från frigående höns – och har gjort det även under högindustrialismen? Kanske är en märkning i så fall helt överflödigt? Polen ligger ju i så fall *före* många andra länder i ekologiskt och djuretiskt hänseende. Uppenbarligen finns det alltså vissa "steg" i den s.k. utvecklingen som måste passeras för att man ska bli betraktad som medveten producent/konsument – det räcker *inte* med att hålla för självklart att livsmedel produceras på små gårdar under fria och "naturliga" former!

Vid samma intervjutillfälle återkommer Marta flera gånger till jämförelser mellan Polen och omvärlden. I följande utdrag har Marta precis berättat om när hon och en kamrat var på kombinerad semester och jordgubbsplockning i Sverige

och sedan liftade till Karlskrona för att ta färjan hem igen:

Karin: Att du vågar lifta! Jag skulle aldrig våga lifta..

Marta: Här [i Polen] liftade jag, när jag gick på gymnasiet liftade jag jättemycket till Gdansk, så jag var van, men jag var van att lifta med någon. Jag skulle aldrig lifta ensam här i Polen, men i Sverige så visste jag att jag vågar göra det ensam, men jag visste samtidigt att svenskar inte är så vana vid att plocka upp människor. För eh... förlåt, men vi skojade om att svenskar är så rika, var och en har sin bil så dom behöver inte lifta. (*Karin:* Ja nästan...) Det var jättedyrt att ta buss, så du vet, vi lär ju ha sparat lite pengar så... jag hade inget val. Men det gick bra.

Karin: Varför tänkte du att du vågar lifta i Sverige när du inte vågar i Polen?

Marta: För det känns mycket tryggare i Sverige. Verkligen (kort paus). Ni är ett lugnt land, som inte har störts av några krig eller några större revolutioner. Medan här [i Polen] på grund av stor fattigdom, så händer det ibland många rån eller något sånt så att... Nej, jag skulle inte våga lifta här ensam, det finns en massa skumma människor som kör dyra bilar. Nej, aldrig i livet här, ensam!

Temat att Polen skulle vara ett förhållandevis otryggt, eller på andra sätt dåligt, land att leva och vistas i återkom under många samtal och intervjuer med de unga kvinnorna. Detta förvånade mig inledningsvis, men med tanke på informanternas starka internationella orientering – med framtidsdrömmar som handlar om resor, internationella kontakter och arbete utomlands – så är en sådan logik kanske inte så otänkbar. När det gäller de forna kommuniststaterna i östra Europa finns det dessutom en stark diskurs om dessa länder som – lite hårdtaget – präglade av allmän dekadans och kriminalitet, om hur människorna där har behövt lära sig att fixa och trixa, inte lita på någon och vara allmänt ohederliga. Detta sätt att

tänka och tala om människorna från "Öst" förekommer såväl hos svenskar om polacker, som hos polacker om ukrainare, osv.¹ Det är rimligt att anta att de unga, beresta och belästa kvinnorna i min studie inte bara är påverkade av detta synsätt på grannarna österut, utan också delvis har tagit till sig "Västs" syn på polackerna, och att det är därför de så ihärdigt försöker fjärma sig från sina landsmän. Samtidigt märker man vilken svår balansgång detta innebär. T.ex. berättar Monika om när hon och en kurskamrat tillbringade ett år på folkhögskola i Skandinavien, och de övriga eleverna på skolan antingen var kriminella eller missbrukare eller både ock. Placeringen av de två polskorna tillsammans med detta "samhällets botten-skrap," kommenterar hon på en gång upp-givet och sarkastiskt: "vi vet att Polen inte är ett särskilt trevligt land att bo i, men vi är inte längre eller nåt..."

UNIVERSELL KVINNLIGHET ELLER POLSKA FEMININITETER?

I ett annat sammanhang² har jag visat på tendenser hos de unga kvinnorna att kulturellt sammanföra Polen med andra katolska länder i Europa, som exempelvis Frankrike, Italien osv. Detta var särskilt tydligt i en ung kvinnas uttalande om att "i vår del av världen är det såhär det fungerar," när hon redogjorde för den mer sirliga uppvaktningsritual som förekommer mellan män och kvinnor i bl.a. Polen och Frankrike, jämfört med t.ex. Sverige. "Det är vår *savoir-vivre*," sa hon på franska och sammanknöt därmed sitt eget – och det "polska" – sättet att vara kvinna än mer med den klassiska katolsk-europeiska kultursfären. Här är det alltså något slags katolsk femininitet som hävdas

– en katolsk kulturell diskurs om man så vill³ – snarare än det nationella eller det universella.

Samtidigt är biologiska och psykologiska förståelser av kön och könsskillnader dominerande bland de unga kvinnorna – liksom i samhället i stort, såväl i Polen som i andra länder. John Grays populära självhjälpsböcker⁴ är bestsellers också i Polen, och flera av de unga kvinnorna i studien talar om könsskillnader som ett faktum: "det finns skillnader (...) och vi kan inte *påverka* det," som Ewa uttryckte sig ovan. Här skymtar föreställningar om kön som en universell biologisk kategori och det Kvinnliga som en universell essens – även om den måste *lockas fram* med hjälp av smink, rakhyvel, motion, diet och kläder (jfr Björk 1996:28 f).

Det finns också en tredje tydlig tendens i de intervjuade unga kvinnornas förståelse av identitet och femininitet, och det är ett avståndstagande från landsbygden, från de utbildade och från de konservativt religiösa i Polen. Ofta när de unga kvinnorna talar om det typiskt *polska* är det nämligen just denna del av befolkningen som avses: de vilka de betraktar som inskränkta, traditionella, bakåtsträvande och ojämställda. Med dessa polacker vill ingen av de studerade kvinnorna jämföras, och i nästan varje intervju har de vid något tillfälle sagt: "men det är självklart helt annorlunda på landet," eller liknande. Deras egen position som urbana, välutbildade kvinnor är något helt annat än landsbygdens hemmafruar – och det är de väl medvetna om. De tillhör det nya Polen, det Polen som söker medlemskap i EU och som ska *återeuropeiseras* efter årtionden på undantag från Europas politiska, ekonomiska och kulturella gemenskap (se Lindelöf 2001:3).

De unga kvinnorna i min studie är in-

ternationellt orienterade på många vis. Polens frigörelse från det gamla, från "Öst" och från eventuella kommunistiska kvarlevor, innebär för dem steget ut i världen. "Om vi nu ska bli en del av Europa," säger flera av dem och pekar på sådana förändringar, som – enligt de dominerande transitionsdiskurserna⁵ – krävs för att gå från det de betraktar som polsk provinsialism till västligt definierad "universalism." Här finns en intressant paradox: den kommunistiska ideologin hade, i många fall, tydliga post-nationalistiska intentioner, och inom ramen för (det direkta eller indirekta) sovjetväldet ägde ett slags "globalisering" rum (Hannerz 1996:18). Men detta tidigare internationella sammanhang är inget som de unga kvinnorna i studien alls verkar värdesätta, utan istället artikuleras en rakt motsatt diskurs: att äntligen få kliva *ut* i den "riktiga" världen – och *in* i EU och Nato. Således går Polen och de andra central- och östeuropeiska länderna från ett världsomfattande värdesystem till ett annat – från den kommunistiska internationalen till den amerikanskt och västeuropeiskt styrda "globala fria marknaden."

Vad betyder då detta för förståelsen och görandet av kön? Enligt Susan Gal och Gail Kligman finns det en tendens inom forskning om Central- och Östeuropa att inte se eller erkänna överensstämmelser med "Väst," t.ex. vad gäller könsordningen. Enligt dem finns det många likheter mellan de forna statsocialistiska systemen i öst och norra och västra Europas välfärdsstater, men dessa har underkommunicerats i de starka diskurserna om "Öst" och "Väst" (Gal & Kligman 2000:8 ff). Könsordningar är i allmänhet också segare än politiska regimer, och överlever dem i regel. Därför finns det gott om

kontinuiteter på detta område i t.ex. Polen idag – både från statsocialismen och tidigare perioder. "Genus är ett centralt drag i de postsocialistiska transformationerna" (ibid s. 14, min översättning) hävdar Gal och Kligman, och visar på hur olika diskurser och praktiker i transformationsprocesserna både skapar genusordningar och stater. Vilka kontinuiteter från förr visar sig då i mitt material? Och vilka globala eller transnationella strömningar och diskurser är det som artikuleras? Post-könsintentioner ingick ju som en del i strävandet efter "the Soviet Human" och vi har tidigare sett hur en sådan utopi också artikulerades hos en av mina informanter, samt hur de feministiska jämställdhetsdiskurserna är globalt tankegods idag. Här finns alltså en kontinuitet mellan den "första" globaliseringen och den "andra."

I avhandlingsarbetet är det främst två diskurser som tilldrar sig mitt intresse: *femininitetsdiskursen* respektive den *nationella diskursen*. Vad är det som är speciellt med att vara ung kvinna i just *Polen*? Hur resonerar och agerar de unga kvinnorna i min studie kring detta? Hur identifierar och definierar man sig som ung polska i en allt mer globaliserad värld? Och vad av detta artikuleras i mötet med mig, som inte delar nationell identitet med de intervjuade kvinnorna, men väl en hel del annat?

*

Enligt synonymordlistan betyder *definiera* att avgränsa, precisera och ringa in, men också att *begränsa*. Detta överensstämmer med Laclau och Mouffes tes om att varje gång en betydelseutskrivning sker, varje gång ett odefinierat element fryses till ett definierat moment i diskursen, så innebär det inte bara att en betydelse *uppstår*, eller

tillkommer, utan också att alla andra möjliga meningar och betydelser blir utestängda, går förlorade (1985:106). Att definiera någon (eller sig själv) som kvinna, kvinnlig, polsk eller europeisk – eller vilka definitioner man nu vill göra – innebär alltså alltid en *reducering* och en begränsning av möjligheter. Frågan är inom vilka diskursiva ramar de unga kvinnorna i min studie definieras – av mig, sig själva, eller det omgivande samhället – och vilka betydelser och möjligheter som därmed går förlorade.

NOTER

- ¹ Denna diskurs om Öst/Väst är ett slags orientalism inom Europa, med lång historia och aktualitet såväl idag som under kommunisttiden (jfr Gal & Kligman 2000:6f, 119). För en anslutande diskussion se också Lindelöf 2001:2f.
- ² Paper vid konferensen *Masculinity, Femininity and the Construction of Gender in the New Eastern Europe*, Södertörns högskola 4–5 oktober 2002.
- ³ Det här är ett spår som jag kommer att fördjupa i avhandlingen, inte minst med anledning av den starka symbolposition som Jungfru Maria innehar i den polska nationella diskursen. Jag tänker bl.a. på den svarta Madonnan i Czestochowa som "Drottning av Polen" och den mytiska "Matka-Polka", Moder Polen (se Reading 1992: 19 ff).
- ⁴ Med titlar som *Män är från Mars, kvinnor är från Venus* och *Mars åtrår Venus, Venus älskar Mars*.
- ⁵ Som jag uppfattar det finns det bland både lek-män och många forskare ett evolutionistiskt sätt att se på tiden efter statssocialismen och det kommunistiska projektet. Man talar om modernitet, utveckling och framsteg och definierar de politiska och ekonomiska systemen i USA och EU som mest utvecklade eller som de som kommit längst. Det forna östblocket beskrivs som eftersläpande och man talar om hur dessa länder strävar efter att komma ikapp och bli mer "marknadsmässiga". Att röra sig bort från det stats-socialistiska och statskapitalistiska och mot den fria marknaden är enligt dessa diskurser något

gott och bra – och radikalt annorlunda än det som var. Kommunism och liberalism polariseras och blir till en absolut dikotomi där det ena begreppet automatiskt kommer att stå för allt som det andra inte är och vice versa. Postsocialism blir *antisocialism*. I själva verket är bilden dock betydligt mer komplex och mångtydig än så.

LITTERATUR

- Björk, Nina, 1996. *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Butler, Judith, 1996:72. *Jämställdhet i samarbetet med Central- och Östeuropa*. Stockholm: Utrikesdepartementet.
- Gal, Susan & Kligman, Gail, 2000. *The Politics of Gender after Socialism. A Comparative-Historical Essay*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Hannerz, Ulf, 1996. *Transnational Connections. Culture, people, places*. London & New York: Routledge.
- Kanter, Rosabeth Moss, 1977. *Men and Women of the Corporation*. New York: Basic Books.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal, 1985. *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London & New York: Verso.
- Lindelöf, Karin Söderholm, 2001. "Polen i postkolonialt perspektiv." I: *Nätverket* (<http://publications.uu.se/journals/1402-229X/netverket.htm>), nr 10/2001, Uppsala: Institutionen för antropologi och etnologi, Uppsala universitet.
- Reading, Anna, 1992. *Polish Women, Solidarity and Feminism*. London: Macmillan.

SUMMARY

Polish Femininities – Global Ideas

How are the feasible femininities or "ways of being a woman" in contemporary Poland formed by globalised ideas and movements, such as feminism or the anti-globalisation movement? To what extent do young Polish women regard themselves as being part of the world society or the European community? Do young women in Poland state a universal

Femininity or do they rather stress national characteristics in their own constructions of womanliness? This article discusses these questions, based on empirical data (interviews, participant observa-

tions) from my ongoing dissertation work about gender identities and gender construction among a group of young, well-educated women in the Gdansk area in northern Poland.

*"Flyer" till ett anti-globaliseringseventang i Gdansk,
oktober 2001.*